

GAZETA NARODOWA Y OBCA.

Sine ira & studio, quorum causas procul habeo.

C. Tacit.

Z WARSZAWY WE SRZODE DZIA 21. WRZESNIA ROKU 1791.

Sessya seymowa d. 19. Września. P. Marszałek seymowy donosi: iż, według prawa, na sessjach prowincjonalnych wybrano już osoby do magistratur z plenipotentów miast: tudzież, że prowincye *Wielkopolska* i *Litewska* oznaczyły każda od siebie osiny wydział miast; daley uprasza, aby powołani do magistratur plenipotenci, wykonali w obliczu stanów przyseggę; do J. K. Mei zaś zanosi prozby, aby raczył zalecić pieczętarzom, iżby nowo oznaczone w prowincjach *wielkopolskiej* i *litewskiej* wydziałowe miasta, obwieszczone były o tym dobrodzieystwie.—P. Sekretarz czyta listę osób wybranych na sessjach prowincjonalnych do magistratur z plenipotentów mieyskich. Na sessji prowincyi *Malopolskiej* większością kresiek do kommissyi Policyi. PP. *Agalski* z *krakowskiego*; *Stecki* z *Luckiego* wydziałów.—Do kommissyi skarbu kor: PP. *Gautier* z *Lubelskiego*, *Ścielecki* z *Winnickiego*.—Do assessorji kor: PP. *Sapalski* z *Sandomirskiego*, *Lewandowski* z *Zytomierskiego*, *Czaykowski* z *Kamieńca Podolskiego*, *Szumowicz* z *Drohickiego*.—Na sessji prowincyi *Wielkopolskiej* jednomyślnie do Kommissyi Policyi PP. *Wybicki* z *Poznańskiego*, *Chevalier* z *Warszawskiego*.—Do kommissyi skarbu koron: PP. *Dębowski* z *Łęczyckiego*, *Łyszkiewicz* z *Plockiego*.—Do assessorji kor: PP. *Grochalski* z *Kaliszkiego*, *Chęciński* z *Gnieźnieńskiego*, *Kochelski* z *Sieradzkiego*.—Ta prowincya decydowała miasto *Wschowę*, za osne miasto wydziałowe.—Na sessji prowincyi *Litewskiej*, do kommissyi policyi, PP. *Fergis* z *Kowieńskiego*, *Zygliński* z *Grodzińskiego*.—Do kommissyi skarbu Lit: PP. *Paszkiwicz* z *Wilenskiego*, *Henzel* z *Nowogrodzkiego*.—Do assessorji Lit: PP. *Romanowski* z *Brzeskiego* Lit: *Teodorowicz* z *Pińskiego*, *Tarankiewicz* z *Mńskiego*.—Ta prowincya, wyznaczyła miasto *Rosienie*, za osne miasto wydziałowe.—PP. kommissarze do policyi, wykonywają przed tronem przyseggę.

X. *Rybiński* biskup *Kujawski*, z zlecenia prowincyi *Wielkopolskiej*, uskarża się na uniwersał kommissyi skarbu kor: względem redukcji monety *Pruskiej*, iż ten ciąży obywatelów, mianowicie *Wielkopolskich*, z handlu z *Prussami* prowadzonego, samą prawie *Pruską* monetę w kursie mających, zwłaszcza w tym czasie, gdy rata podatkowa nadchodzi. Żąda zarządzenia temu przez wyznaczenie deputacyi, którzyby zniósłszy się z kommissją skarbową, ułożyła projekt, i ten do decyzji stanów przyniosła.—P. Czacki kommissarz skar: kor: tłumaczy się: iż uniwersał redukcji monety *Pruskiej*, nastąpił z przepisu licznych praw, względem monet zagranicznych (te prawa wyszczególniał) Moneta każda, jest towarem; powinnością było magistratury oznaczyć jey wewnętrzny szacunek; nie mogła zakazać jey kursu, ale tylko zakazać przyjmować ją w różnym od istotnego szacunku znaczeniu.—Niech raczą stany wyznaczyć deputacyę; ta przyniesie zdanie o uniwersale wydanym, a potem wygotuje projekt, potrzebny do udoskonalenia praw, względem stopy monety krajowej.—P. *Dembinski* *Krakowski* wao: fi: ażeby ta deputacya weyrzała: jak wiele monety *Pruskiej* w skarbie było, gdy wyszedł uniwersał jey redukcji; a za-

tym jaka była strata skarbu, jak wiele woysku monety tey wydano, i iaka mu się za to nadgroda należy; żeby spytała się: czy nie ma i inzey monety zagranicznej w kraju, któraby niedochodziła stopy monety krajowej? bo wdztwa *Ruskie*, mają mieć wiele rublów *Moskiewskich* nowego bicia, których stopa równa jest z talarami *Pruskimi*.—Daley zaskarża teyże kommissyi uniwersał względem złota wydany; przez który, kommissya przestąpiła granice władzy wykonawczej, stanowiąc to, czego stanowić nie wolno, tylko samey władzy prawodawczej. Dodaje: że takowe rozporządzenia, są albo do wykonania trudne, albo podległe nayobrzydliwzszym fiskalnościom.—P. *Zieliński* *Nurski*, redukcją monety sądzi bydz materyą prawodawczą, a przeto nienależną do kommissyi skarbowey; postępek więc jey uznaje nieprawnym; dla zaradzenia zaś szkodzi krajowej, podaje szrodek ewaluacyi monety naszej do stopy monety *Pruskiej*.—P. *Byszewski* *Łęczycki* toż samo mówiąc o uniwersałach kommissyi skarbu kor: donosi o nieexecucyi prawa względem skór: że żydzi, skóry niewyprawne, i na oko tylko ogolone z sierci, wyprowadzają za granicę. Przypomina nakoniec, iż ponieważ już szósty rok, jak jedni kommissarze skarbowi pełnią swoje urzędowanie; przeto należy do elekcyi nowych kommissarzy przystąpić.

P. *Moszyński* *Brasławski*. "Tam gdzie idzie o los kraju, o majątek obywatelów, nie można się nadto zastanawiać, aby przez porywczy krok rzpita uszkodzenia nie miała. Materya ta, jest jedna z ważnych, każdego szczególnego mieszkańca interesuje. Już od tylu lat, jak W. K. Mc panujesz narodowi, pracujesz z stratą skarbu swego, aby kraj miał najlepszą w lidze mocarstw zagranicznych monetę. Wiadomo publiczności, wiele tracisz z własnego skarbu, corocznie na ten obiekt dodając. Materya ta, w której zachodzi propozycya powtórney ewaluacyi monety naszej, niekończonych potrzebuje układów, wystawień, i dyssertacyi: kommissya skarbowa i menniczna, pracują nad tym. Szerzyć się teraz w tey materyi, nie jest mieysce; ale potrzebaby, aby deputacya examiniująca czyny kommissyi skarbowey, zainformowawszy się dostatecznie w tych rzeczach, tak od kommissyi skarbowey jako i mennicznej, dokładne nam uczyniła doniesienie, wwszystkich okoliczności do tey materyi należących. Do tego stosowny podał projekt.—P. *Zakrzewski* *Brzeski* *Kujawski* zgadza się na deputacyę podług projektu P. *Brasławskiego*; lecz razem uprasza o zlecenie: aby, dopóty execucya uniwersału kommissyi wstrzymana była, aż rozrządzenie stanów nastąpi.

Xiąże Marszałek konf: litt: "Krótkość seymów, była przyczyną niedokładności ustaw. Na przeszłym seymie, gazie czerwony złoty podniesionym został do zł: 18. nie było czasu uzupełnić tey materyi dzieło, lecz oddane zostało urządzeniu kommissyi skarbowey. Teraz gdy przychodzi ta materya do nas, porywczo decydowana, ani łączona z materyą uniwersałów bydz nie może. Projekt P. *Brasławskiego*.
Dddd
wskie.

„*wskiego*, dogadza wszystkim względem; daje trzydniowy „czas roztrząśnieniu przez deputacyą, i zostawia wolność „każdemu z sejmujących uczynienia w tej mierze zapy- „tań do komisji skarbowej, wkładając na nią obowiąz- „zek odpowiedzi na też zapytania. Nie idzie tu, jak tyl- „ko o cierpliwość trzechdniową; zawieszenie egzekucji uni- „wersałów, byłoby ukaraniem magistratury przed odebra- „niem od niej dokładnej explikacji. — *P. Malachowski Wo-* „*iewoda Mazowiecki* „Przed dwiema laty wydany był uniwer- „sał zalecający officialistom branie *Pruskiej* monety w po- „datkach: obywatele wszyscy zaufani byli, że i następu- „jącą ratę, równie temi pieniędzmi bez ciężkości zaspokoją; „nie wiem dla czego dziś komisja, nieobwieściwszy „wcześnie obywatelów, tak się z wydaniem tego uniwer- „sału pokwapila. Kilka mil za *Warszawą*, już *polskiej* mo- „nety niezobaczy, lecz tylko *pruską*. Dziś odebrałem wia- „domość, że jak król *Pruski* dowiedział się o tej redukcji, „tak wydał u siebie uniwersał, aby, podług niej, brane „było od *polaków* cło. Teraz pozwól *W. K. M.*, jako prze- „szłemu kommissarzowi, lat 7. w tej magistraturze zasiada- „jącemu, dać to publiczne prawdziwe świadectwo: że prze- „szło 100,000. corocznie z własnego skarbu tracił na men- „nicy. Kupiłeś na nią pałac, utrzymujesz ją znacznym ko- „sztem, żadnej korzyści z niej nie masz, lecz i sam co- „roczną w własnym skarbie ponosisz szkodę i rzepła str- „tę. Pozwól upraszać siebie, abys ją oddać raczył pod „dozór komisji skarbowej; a uwolnisz się od tej coro- „cznej straty.”

Król śm.: „Ponieważ podobalo się przezacnemu narodo- „wi, który mię do tronu wezwał, między obowiązki urzędu „mego, i ten włożyć, abym dozierał bicia monety; je- „stem w większej nad wszystkich potrzebie i żądaniu, że- „by czynność moja w tym dziele, była jasno wiadoma ca- „łemu narodowi; żeby staranności moje, do usług narodu „w tym udziale, sprawiedliwie cenione były, a nie zostały „daremne w tych skutkach, na które tylekroć, i na prze- „szłych seymach i teraz ubolewamy. Słyszę żądania, i „proponowane rezolucye zapewne z powodu szczerzego „obywatelstwa, ku poprawie tych dolegliwości, których „odgłos o nasze obija się uszy i serca nasze przenika; „lecz im goręcej życzę, aby i w tym dziele ulepszyć „stan oyczyzny, tym bardziej obawiam się, iżby chcąc „zrobić lepiej, przez zbyt ni pośpiech, nie zrobiliśmy go- „rzej. Uważano, iż poniekąd rzucona jest wina na kom- „missyą skarbu kor: o postępek jej względem redukcji za- „granicznej monety. Wprawdzie słyszany głos jednego z „kommissarzy wiele dał explikacji w tej materji; jednak „zda mi się, że i ten sam kommissarz, i koledzy jego „będą w lepszej sposobności wystawić powody kroków „swoich, gdy z urzędowego zlecenia deputacya, dawniej „do examinu skarbu kor: nominowana, będzie miała obo- „wiązek wejść w roztrząśnienie tej materji; a tak bę- „dziemy za trzy dni wszystko to gruntownie wiedzieć, co „nam wiedzieć potrzeba. Zdanie godnego senatora, radzą- „ce, abym oddał komisji skarbowej administracyą men- „nicy, uważam, jako nowy dowód przywiązania jego do „mnie. Jestem mu wdzięczny, i dziękuję mu za to, że „jest świadkiem w stanach sejmujących, iż nie żałuję wła- „snych wydatków, gdy rozumiem, że mogę w tym usłu- „żyć oyczyźnie. Poniekąd mógłby mię własny interes „prowadzić, abym rząd mennicy oddał komisji skarbo- „wej; miałbym i mniej dorocznej szkody i mniej zatu- „dnienia. Ale jestem w wątpliwości: czylibym przez ten „krok, dobrze uczynił dla oyczyzny? Niech i to pójdzie

„w roztrząsanie, które ma być dziś z woli sejmujących „stanów nakazane; jeżeli pokaże się, że zachowanie przy „mnie administracyi mennicy, będzie zgodne z usługą pu- „bliczną? wolę ją zachować z szkodą własnego skarbu, „aniżeli uwalniać siebie, na to, ażeby obciążyć oyczyznę. „To wyrzekłszy, nie zostań mi, jak upraszać sejmujących „stanów: aby się skłoniły do determinacji podług podane- „go projektu. *P. Butrymowicz Piński* przełożywszy: iż re- „dukcyą monety zagranicznej w koronie musi koniecznie „wpływać i na kurs tejże monety w litwie, na deputacyą, „podług projektu *P. Brańkowskiego* zgadza się, chce tylko, „aby delegowani od komisji skarbu *Litt*: a mianowicie „przytomny *P. podskarbi W. Litt*: do tej deputacyi wcho- „dzili. — Wypada jednomyślną zgodą zalecenie deputacyom, „do examinowania komisjiow skar: *O. N.* wyznaczonym: „aby te, odebrawszy explikacyą od komisji skarbu kor: „z dwóch uniwersałów, jednego pod d. 26. lipca, a drugiego „pod d. 26. sierpnia roku bieżącego wysłanych, jako też i odpo- „wiedzi na zapytania ur. posłów, do tychże deputacyów „podać się mające, ukończone dzieło swe na sesyję następną, „w dniu 23. miesiąca i roku bieżącego przypadającą, do decy- „zyi sejmujących stanów przyniosły.

P. Lechński Brach: w mowie swojej przekładał po- „trebę pomnożenia dochodów skarbu rzpltey na utrzymanie „pewnej liczby wojska. A że najskuteczniejszy i prawie „jedeny środek widzi do tego w starostwach; przeto za- „mawia sobie, iżby, po decyzyi wniesionych projektów, „pierwsze projekta o starostwach stanom podane były. (W „obszernej tej mowie, prawda i gorliwość obywatelska wy- „dane były przez wymowne usta; niektóre głosu tego czę- „ści przytaczamy:)

„Biegłych ludzi znajomością ośmielony, powtarzam: „że względem wszystkich potrzeb publicznych, my nie je- „steśmy ubodzy. Twierdze, zbrojownie, i tak głośną zgo- „dą wyznaczony stotyśięczny żołnierz, nie przechodzą na- „rodowej możności. Był rok 1784., kiedy z hoynego „naysposadzielszych sąsiadów naszych wydziału, dwie dywi- „zye od 60,000. wojska *Moskiewskiego*, jedno wdztwo *Bra-* „*clawskie*, w swoich domach, na swoim chlebie utrzymy- „wać musiało. Do dwóch wygod, wszędzie żołnierzowi „niezbrojonych, wody i ognia, oni zawsze dodać kazali „wszelką żywność bez wszelkiej opłaty. Rospušta, sztu- „ka wyrządzenia szkód tajemnych całemu żołnierstwu te- „mu powszechna, najczęściej znajdowała gotową u swych „kommandantów sprawiedliwość w frogim polajaniu, tak „oskarżonych, jako i skarżących: A któremu miejscu „nagorszym wypadło nieszczęściem, mieć ich z gruntu „nie opatrzone lazarety; już ta osiadłość, nie tylko mie- „szkanie swoje, ale zdrowe powietrze utracala. Nie uży- „wam przesadnego wyobrażenia: te obce, dobrem pol- „skim pielęgnowane bywały obozy; ile razy żegnały się „do niebawnego z przyległemi województwy zobaczenia, „zawsze jednakowe zostawiały po sobie znaki: domy spu- „stoszone, lasy wycięte, ludzie zniszczeni i zarażeni. Na- „wiasem dotknąłem tej rany narodu, której blizna dotąd „nie jest zatarta. Nie zboczyłem od rzeczy mojej. Oby „ta okropna pamiątka, obok nowego zaspokoienia oyczy- „zny, nie wychodziła z umysłów naszych! prętki będziemy „brać się do sposobów, aby podobne nieszczęścia i hańby, „do domów *Polskich* nie powracały. Kiedy można było „ciężkożycielom naszym za szczerą podległość *Polskiej* „pomocą *Zadunajskie* i *Tauryckie* zwycięstwa z małym swo- „im kosztem odbierać? miłość powszechną wolności, miłość „szczególnego każdemu pokoju, nie zdołała uzbroić swego na-

„rodu? Najjaśń: Stany! Podnieśmy ciekawe oczy na naród;
 „nie może się on wydać swemu szczęściu niewdzięcznym.
 „Składa się powłzechnie z obywateli, ubiegających się
 „mieć czałtkę w ratunku i usługach publicznych. Niektó-
 „rzy, nowością rzeczy zrażeni nie szkodzą, i dziwić nie
 „powinni zbytecznym niedowiarstwem; bośmy byli nie-
 „dawno mieszkającami nadto zhołdowanego kraju. Prze-
 „trząsnąć tylko dzieje ludzkie, znajdziemy się w równi,
 „czy popłutych, czy polepszonych narodów; którym, ie-
 „żeli zwolna ginąć, tym bardziej zwolna powstać przy-
 „chodzi. Konstytucya nasza, prawdziwa rokosz spoko-
 „nych, nieobali się narzekaniem; osłabiłaby się (broń boże!)
 „gnusnością: stać będzie wiecznie, nie dalszemi pochwa-
 „mi, lecz tegim dopełnieniem. Kto podług trudnego prze-
 „konania, nie ma jeszcze dla niej przyjaźni; czyliż idzie
 „zatem, aby była, oyczyźnie szkodliwa? Tey jest ona
 „przecież natury, że do samego przeciwnika, i potomków
 „jego, dobrocią swoją będzie należeć. Czas, wszelkim nie-
 „sfornościom przyniesie lekarstwo; kiedy trwożliwe o przy-
 „szłość umysły spostrzegą, że dzień dniowi podaje sposób
 „bezpieczeństwa narodu; kiedy obzerniejsze nad równość
 „zamiary, w karney oyczyźnie nigdy się nie zmieszczą,
 „odwrócenie od siebie na chwilę rodacy, zeydą się przy
 „ogólnym uszczęśliwieniu, jeżeli to wystarcza ich duszy,
 „Królu Nay: dołą narodu uwieńczyć się zaczynający! Jeże-
 „li okropne berlu twemu przeznaczenie, rwało w tobie na
 „części serce, kiedy i ziemię krajową; wiemy, szukałeś od-
 „dawna, jakby jey stratę nadgrodzić. Upatrzoną została do te-
 „go naybliższa droga; krotkim potrzeba było przedrzeć się do
 „niej manowcem; bo ani pojedynczo człowiek, ani ogólnie na-
 „ród jaki, z obłąkania swego inaczejby niewyszedł, i nie wycho-
 „dził. Pilnuj nas, nie zbłądziemy: pilnuj nieprzerwanie, nie
 „ustaniemy. Każdy z reprezentantów krajowych, z mie-
 „sca swego będąc obowiązkiem twoim pomocnikiem, wi-
 „dząc codzienną pracowitość twoją, przeymować ją powi-
 „nien, jeżeli w obliczu narodowym boi się zawstyżenia.
 „Dopełniaj N.P. wzoru, iaki ma brać z ciebie przeznaczone
 „panowaniu naszemu pokolenie. Tak chcą mieć podania
 „dziejopisów i wnioski świadomszych ludzi, że krew *Polaka*,
 „więcej nad inne, ani do narzucanej podległości wiecznie
 „zdola przywyknąć, ani z upodobaniem krajowym siedzieć
 „na tronie. Tę powieść historyczną poprawiłeś w osobie
 „twojej; nie dla tego, że od gromadnie przybyłych *Pola-
 „ków* zostałeś tu obranym, którym inaczej na ten czas
 „wybierać nie byłoby wolno: ale, że rządy twoje, we-
 „wnątrz długo niedogodne; bo zewnątrz ściśle i przykro
 „dozierane, jak tylko nadszedł moment sposobny, oddały
 „zaraz narodowi swemu to szczęście w uchwalonych pra-
 „wach, którego bez nich my osiągnąć nie mogli, a nie-
 „przyjacieli zawszeby nam wyrzucić potrafił. Rozchodzić
 „się nie przestanie po wszystkich *Europie* mocarstwach to
 „hasło nie próżne—*Naród z królem, a król z narodem*—lecz,
 „już przez wydobytych dopiero z zaniedbania miejskich
 „obywateli, rozkrzewionym; przez zrobioną i dopełnianą
 „ustawę, rządym; przez zbiór ogulney siły rodackiej, mo-
 „cny narodem.

P. Tyżkiewicz Zmudzki, podaje projekt zabraniający prze-
 dazy i frymarczenia urzędami cywilnymi, cywilnowojskowymi
 i wojskowymi, pod karą więzy i grzywien. Wojskowi jednak
 aktualni, dla słabości zdrowia, skoro się za inwalidów podadzą,
 przedać za wiadomością komisji wojskowej rangi swe mają
 wolność—P. Marzalek feym: uwielbiwszy obywatelskie senty-
 menta PP. Bractawskiego i Zmudzkiego, oświadcza iż podane
 myśli P. Zmudzkiego, przy opisie urzędów roztrząsane będą.
 W której materji, deputacya konstytucyjna, już gotuje pro-
 jekt...—Sekretarz feym: czyta refektę projektu *ordynacji są-
 dów miejskich i dla asessorji*. Po skończonym czytaniu, sesja
 solwowana na dzień następujący.

Obywatele, na sądy grodzkie *Lidzkie* zgromadzeni, w
 liście z *Lidy* d. 3. września pisany; tudzież komisja
 cywilnowojskowa wdzwa *Kijowskiego*, powiatu *Zytomirskiego*,
 w liście dnia 7. września, złożyli J. K. Mei nayżywsze dzięki
 i rekognicya, za ustawę rządową d. 3. maja uchwaloną—

Także komisja cywilnowojskowa ziemi *Wyszogrodz*,
 kicy listem dnia 12 września pisany.

Komisjoryat wojskowy obojga narodów, dopełnia-
 iąc zlecenie komisji wojskowej, wysłał na dniu 16. mca
 września transport rekwizytów polowych do obozu pod
Mihlskiem, w komendzie P. *Judyckiego* G. L. destynowane-
 go, iako to: piekarnią polową z piecami i wszelkimi po-
 trzebnymi rekwizytami, jako też ofobami do niej przyna-
 leżnymi; tudzież lazaret do liczby głów, tenże oboz skła-
 dających uproporcyonowany; niemniej powózki z namiota-
 mi, feldflaszami, kociołkami, szalicowym naczyniem, i in-
 nemi rekwizytami, stosownie do potrzeby obozu, i wygo-
 dy żołnierza; nakoniec konie z zupełnym zaprzęgiem, fur-
 manami, dozorcami do armat, częścią przy batalionach
 już znajdujących, częścią z arsenału *Wileńskiego* wraz z
 amunicją exerceunkową dysponowanych.—Transport ten
 składał się z czterdziestu kilku bryk i powozów, i stu kil-
 kudziesiąt koni, nie rachując łózných.

Z *Wilna* dnia 11. Września. Xiąże *Sapieha* Marzalek
 konf; Lit: w czasie bytności swojej w *Wilnie*, dnia 7. września,
 jako rocznicę elekcyi N. P. przyjął prawo miejskie w kościele
 ś. *Kazimierza*, wraz z przybyłymi wespół posłami, urzędnikami
 wojewódzkimi, komisarzami cyw: wojsk: tudzież officerami
 korpusów artylleryi i inżynierów; akcels do pomienionego pra-
 wa w głos z innemi powtórzył, i ręką w kłędze miejskiej pod-
 pisał, przy asystencyi i okrzykach radosnych liczego ludu i
 cechów. Po zakończonym tym akcie, udał się xiąże do kościo-
 ła akademickiego ś. *Jana*, gdzie intonowane było *Te Deum*
 przez x- *Wolczackiego* biskupa *Tomazeyńskiego*, przy biciu z
 armat i ręcznej strzelby.—Po południu nastąpiła rewi generalna
 za *zielonym mostem*, przez artyllerya, korpus inżynierów i
 reymment VII. W. X. Lit: Ne tey rewii sam xiąże Marz-
 kenderował, jedną częścią, a drugą P. *Rowman* generał major.

Z *Neapolu* d. 16. Sierpnia. Pośel francuzki jeszcze się tutaj
 znajduje, ale wkrótce wyjechać zamysła; podał on kawa-
 lerowi *Akton* list cyrkularny od P. *Montmorin* tyczący się i
 usprawiedliwiający postępek Z. N. względem króla. P. *Akton*,
 wręcz mu odpowiedział: donies *WP. swoim pełnomocnikom*;
 iż naród francuzki we wszystkich częściach państw *Neapolitań-
 skiego* i *Sycylii*, nienawdzonym jest za obęysie się swoje z
 królem, równie i za to, że wysłał emissaryuszów, do wznieccia
 rozruchów w obcych państwach. Pomieniony P. *Akton* dodał:
 iż wysłany już jest rozkaz, ażeby zatrzymano i przykładnie
 ukarano kancelarzystę konsula francuzkiego w *Palermie*, za to,
 iż poduszczających do niepokoju mów pozwał sobie.

Z *Pragi* d. 1. Września. Przedwczoray cesarz, cesa-
 rzowa, arcyxiążęta, i arcyksiężniczki przybyli tutaj. Wjazd
 ich z nadzwyczajną odprawą się uroczyłnością i pompą.
 Na dziedzińcu kaplicy ś. *Wojciecha*, kawalerowie orderu
 złotego runa, ś. *Terefji* i ś. *Stefana*; arcybiskupi *Praski* i *Olo-
 muniecki*, witali cesarza w łacińskim, niemieckim i czeskim
 języku; arcybiskup klęczącym cesarstwu dawał do całowa-
 nia drzewo krzyża ś. sprowadzone tam przez cesarza *Ka-
 rola IV*. Za wniściem do kościoła śpiewane było *Te Deum*,
 po którym cesarz udał się do swoich pokojów. O godzinie
 drugiej był u dworu stół otwarty dla wszystkich.

Wypis listu z *naddunaju* d. 24. Sierpnia. Po podpisaniu
 przedugodnych artykułów traktatu, *Turcy* dozwoili wolne-
 go dowozu żywności do wojska *moskiewskiego*. Między in-
 nemi rzeczami dowieziono wielkie mnostwo owoców; tych,
 gdy officerowie i wojsko niepomarkowanie używać zaczę-
 li, wszczęły się biegunki, i zgnęła gorączka. Naypierwszą
 ofiarą stał się młody xiąże *Wirtemberski*. Xiąże *Repin* nie-

bezpечно jest także chory, sam feldmarszałek *x*że *Potemkin* mocno był na zdrowiu zapadł, ale wnet przenieść się kazawszy do *śafs*, już zupełnie przyszedł do siebie.

Z Londynu d. 2. Września. Przed kilką dniami *xiąże de Galles* przejeżdżając się w *Brighthelm stone* spadł z konia, ciężkiego atoli szwanku nie poniósł. — Ostatnie wiadomości z *Ameryki* donoszą: iż na wyspie *St Domingo* znowu wielkie powstały zamieszania, i że kolonia niepodległa *Francyi* chce się ogłosić. — *P. Smith* sekretarz *P. Pitta*, wkrótce do *Paryża* z tajemnym zleceniem wyjechać ma. — *Z Birmingham* donoszą: iż czterech przedniejszych dowódców zdarzonego tam dawniej rozruchu, na śmierć skazanych zostało. Po ogłoszeniu wyroku, sędzia baron *Perryn* w następujący mówił do nich sposób. "Więźniowie! sąd ludzki, lecz sprawiedliwy, uznał was winnymi; spuściliście domy i majątki waszych współobywatelów, podpalaliście z zimną krwią; wołania waśze że to się stało za kościoła i króla, niczym innym nie są, jak pozorem chęci rabunku i pustoszenia. Prawa i konstytucya nasza, dostarczająca są tarczą do obrony kościoła, króla, i wszystkich obywatelów, przy ich życiu i majątku; ale ta sama konstytucya, dla tego ma sobie nadane siły i władze, ażeby przykładnie karać mogła złych obywateli, którzy ją buntowniczym i wstydliwym znieważają sposobem. Wy złoczyńcy jesteście z tej liczby; słusznie zatem za występki waśze, oddacie życie dla publicznego przykładu. Wkrótce znikniecie ze świata; muszę was zatem, ostatni raz napomnieć, ażebyście tego krótkiego użyli czasu, na przebłaganie obrażonego twórcy, który jeden może wam przebaczyć, gdyż przebaczenia od kraju nie spodziewajcie się więcej. Ostatnim i nieprzyjemnym obowiązkiem dla mnie jest smutny ogłosić wam wyrok: iż ty *Franciszek Fielt*, ty *Janie Gren*, *Wilhelmie Hands* i ty *Barthol Fischer*, z placu na który przywiedzeni jesteście, zaprowadzeni bądźcie, na plac wykucy, gdzie powieszonymi będziecie. Niech bóg duszom waszym miłosiernym się okaże." Po przeczytaniu tego wyroku winowajcy gorzko płakali, i prosili o przebaczenie; ale sędzia oświadczył, iż to już nie było w mocy jego. — Poseł wielki *francuzki* margrabia *de la Luzerne*, *appoplexyą* tknięty, bez nadziei zostało.

Z Sztokholmu d. 2. Września. Major *Magnus Hanson*, który w ostatniej wojnie fregatą *Venus* kommanderował, przez sąd wojenny na śmierć skazany został, za to, iż przekupiony od *Moskalów*, pomienioną fregatę d. 1. września 1789. na brzegach *Norwegii* poddał tymże *Moskałom*.

Dalszy ciąg konstytucyi Francuzkiej.

5.) Harynga dekretu we wszystkich trybunałach będzie w następujących wyrazach: N. (imie króla) z bożej łaski i mocy prawa konstytucyjnego narodu, król *Francuzów*. Wszystkim terazniejszym i przyszłym pozdrowienie. Sąd N. wydał dekret następujący (tu będzie dekret wypisany) Oznajmujemy i rozkazujemy wszystkim wożnym, aby niniejszy dekret podali do wykonania, wszystkim naszym komisarzom przy jurydykcyach zostającym, aby do tego przyłożyli się; na koniec wszystkim komendantom i officerom siły publicznej, aby pomoc zbroyną dali, jeżeli o to prawnie rekwirowani zostaną. Dla wiary czego niniejszy dekret został zapieczętowany i podpisany przez prezydenta i pisarza sądu. 6.) W każdym kantonie i mieście będzie jeden lub kilku sędziów pokoju. — Liczba ich będzie przez ciało prawodawcze oznaczona. 7.) Do ciała prawodawczego należy wyznaczyć wydział każdego sądu, iako też liczbę sędziów, z których każdy sąd składać się ma. 8.) W materii kryminalnej, żaden obywatel sądzonym być nie może, dopóki wprzód oskarżenie jego, nie będzie

przyjęte od sędziów przysięgłych, albo nakazane dekretem ciała prawodawczego, w tych przypadkach, w których mu wolno z prawa oskarżenie nakazywać. — Po przyjęciu oskarżenia sprawa będzie uznana i ogłoszona przez sędziów przysięgłych. — Oskarżonemu, wolno jest excypować z pomiędzy sędziów otóż do liczby 20. — Do ogłoszenia sprawy najmniej 12. sędziów być powinno. — Przystosowanie prawa powinno być przez sędziów czynione. — Wywód sprawy będzie się publicznie odbywał. — Każdy człowiek uwolniony od sędziów przysięgłych, nie może już być drugą raz pociągany ani oskarżony o tenże sam uczynek. —

(reszta potem.)

Z Paryża dnia 2. Września. Zgromadzenie Narodowe, czyli sejm *Francuzki*.

Na sesyi dnia 29. sierpnia uchwalono, iż król wyznaczać będzie miejsca, w których rozmaite sądy i administracye zasiadać mają. — *P. Chapelier* składa imieniem deputacyi konstytucyjnej projekt o konwencyach narodowych, które konstytucyą przeziarać i poprawiać będą.

Na sesyi dnia 30. czytano listy do *P. Montmorin* od *księcia biskupa bazyleyckiego* przesłane, który żąda, iż traktatom z *Francyą*, wierny będzie. — Względem konwencyi narodowych, po żywych sporach, na wniosek *PP. la Fayette* i *Tronchet* uchwalono: Naród, ma niezaprzeczone prawo poprawiania konstytucyi swojej; ale *Z. N.* oświadcza, iż dobro narodu wyciąga, ażeby to prawo do 30. lat odłożone zostało.

Na sesyi dnia 31. ustanowiono, iż gdy trzy następnie jedno po drugim prawodawstwa, zgodzą się na żądanie odmiany jakiego artykułu konstytucyi, tedy czwarte prawodawstwo mieć będzie prawo deliberować nad poprawami przez nie żądanymi, a posłowie trzech pierwszych prawodawstw nie będą obranymi, na takie czwarte prawodawstwo.

Na sesyi dnia 1go września uchwalono, iż imiona i mieszkanie przybywających do *Paryża* posłów na następujące prawodawstwo zapisywane będą na rejestrze w archiwach terazniejszego *Z. N.*; które ztąd uwiadomione, gdy będzie liczba dostateczna nowych posłów, wyznaczy czas zaczęcia obrad nowego prawodawstwa. — Ustanowiono, iż prawodawstwo czwarte, które deliberować będzie nad zmianami w konstytucyi; stosownie do ludności kraju, liczbę posłów pomnożoną mieć będzie. &c. — Tu *P. Beaumetz* od deputacyi konstytucyjnej składa sposób, podług którego konstytucya królowi podana być ma: po zakończonej pięknej mowie jego, uchwalono: 1mo. będzie wyznaczona deputacya, która zasady konstytucyjne królowi do przyjęcia poniesie. 2do. Król proszonym będzie, ażeby wydał wszelkie rozkazy, które osądzi potrzebnymi, względem swojej gwardyi i względem powagi osoby swojej. 3tio. Jeżeli król uskuteczni życzenia *Francuzów*, i przyjmie zasady konstytucyjne, wtedy proszonym będzie o wyznaczenie dnia, i ceremoniału, z jakim uroczyste, w obecności *Z. N.* zechce wyrzec przyjęcie konstytucyjnej dostojności królewskiej, i obowiązku, wykonywania iey powinności. 4to. Zasady konstytucyjne przed ich podaniem królowi, będą jeszcze raz w *Z. N.* przeczytane.

Wczoraj zaraz po skończonej sesyi *Z. N.*; *P. la Fayette* na mocy wydanego dekretu zniósł wartość wewnętrzną, która dotąd królowi do straży przydana była. — *P. de la Ceppe* dokończyciel historii naturalnej *Buffona*, został obrany prezydentem elektorów *Paryża*. Wczoraj *P. Garrant de Coulon* jeden z sędziów paryskich, najpierwszy jest wybranym za posła do następującego prawodawstwa. Dziś i jutro pozostający 23. posłowie z *Paryża* obranymi będą. — Upewniam, iż *P. Necker* usilnie stara się zostać obranym na posła do przyszłego prawodawstwa. — Konstytucya dnia 5. królowi podana być ma.